

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות - 8:08

סוף זמני ק"ש - 8:43

9:19 -

סוף זמן תפלה - 10:33

דף היומי לש"ק: גיטין ט'

בס"ד, עש"ק פ' מטות/מסעי - שבת מברכים מנחם אב - פרק א' - שנת תשפ"ג לפ"ק

פרשיות מטות-מסעי

הכוס שתי פעמים - ששתה בשתי פעמים, ופשוט [ולזה רומז טעם מרכא כפולה שהביא ליצחק את כוס היין שתי פעמים].

והנה, בנוגע לאיסור הזכרת שם שמים לבטלה פשוט הוא שאם מפסיק יותר מתוך כדי דיבור באמצע אמירת השם [דרך משל - אם אומר 'אדו', ולאחר תוך כדי דיבור אומר 'יני'] אינו עובר, ולפי"ז יש לומר דהוא הדין בנוגע להזכרת שם אביו [שהוקש כבודו לכבוד המקום], שאם מזכירו בהפסק בין ההברות, ואם שם אביו הוא, למשל, "ראובן" וקרא את חברו שיש לו אותו שם "ראו" ומפסיק ואח"כ אומר "בן" אין זה אסור, ולפי"ז יש לומר דהמפיק ה"א רומז שלא הכל קראו את שם העיר "נובח", והמרכא כפולה רומזת שבניו קראו אותה "נו" - "בח" בהפסק בין ההברות.

ובספר "ושלל לא יחסר" מובא מספר זכר בנימין שכתב שלאור טעמו של השפתי חכמים יובן מדוע שמה של חות יאיר התקיים [כדמוכח (דברים ג:יד) בפסוק: "ויקרא אותם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה"], ואילו השם "נובח" לא התקיים: משום שליאיר לא היו לו בנים [כמו שכתב רש"י עה"פ: "ויקרא אתהן חות יאיר" (במדבר לב:מא): לפי שלא היו לו בנים, קראם בשמו לזכרון] ועל כן כל העולם קראו להם בשם זה, אבל נובח, שהיו לו בנים, והם עצמם לא יכלו לקרוא לעיר "נובח" כשמו, ולא כל אדם יכול הי' לדעת מה הסיבה שהם קוראים בשם אחר, וממילא גם אחרים למדו מהם ונמנעו מלקרוא לה "נובח", ולכן לא התקיים השם, עיי"ש.

והנה, מה שכתב שהשם חות יאיר נתקיים משום שלא היו לו בנים שהוכרחו לקרוא את העיר בשם אחר, צריך עיון, דאפילו אילו היו לו בנים יש לומר שלא נאסר להם לקרוא את שם העיר בשם "חות יאיר" דבהוספת שם "חות" אפשר לומר דהוא שם חדש ואין שום איסור לבנים לקרוא את שם המקום "חות יאיר".

ועיין בספר משלחן גבוה עה"פ: "ויקרא לה נובח בשמו" שכתוב שם: הג"ר אייזיק אוזבאנד (שליט"א) [זצ"ל] ראש ישיבת טעלו קליבלאנד, כאשר נולד לו בנו הראשון, ביקש לקרוא לו על שם חותנו הגאון רבי אברהם יצחק בלוך הי"ד, רבה של טעלו. אלא שהוא עצמו הרי קרוי יצחק אייזיק, וכיצד יקרא לבנו בשמו. את ספיקו העלה לפני הג"ר אליעזר סילבר, האם צירוף השמות 'אברהם יצחק' עושה אותם לשם אחד, וממילא אינו כשם יצחק לבדו, או שהינם שני שמות לאדם אחד, וממילא לא יוכל לקרוא לבנו כי אם בשם אברהם.

השיבו רבי אליעזר סילבר במברק קצר, כי יכול הוא לקרוא לבנו 'אברהם יצחק' ללא כל חשש, והוסיף "ויש לי ראיות מן התורה". הדבר היה לפלא בעיני רבי אייזיק, היכן עוסקת התורה בכלל בענין קריאת שם על שם אדם אחר. אכן, כשפגשו אחר זמן גילה לו ראייתו ממקרא שלנו. כי הנה בפסוק הקודם נאמר "ויאיר בן מנשה הלך

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל" (ל:ב). בספר זה משבא להג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת באר יעקב, איתא: בספר שי לתורה מביא קושית הגאון מוה"ר דוד סאלאווייציק שליט"א על רש"י שהביא דכל מצוה צוה משה רבינו בתחילה לנשיאים ואח"כ לכל ישראל. והקשה מגמ' (עירובין נד:) כיצד סדר משנה, משה לאהרן, ואח"כ לאלעזר ואיתמר, ואח"כ לזקנים, ואח"כ לכל העם. ולא נזכר שם נשיאים כלל, וצ"ע.

ונראה דשאני 'כיצד סדר משנה' שאין הסדר לענין שמיעה - מי קדם לשמוע - כי אם לענין סדר המשנה ללמוד וללמד, והסדר הוא לענין מי קודם ללמד. משא"כ מש"כ רש"י בשם הספרי דהנשיאים קדמו לישראל, הוא רק להקדים הנשיאים לשמיעה, שהנשיאים שמעו קודם לישראל, אבל הנשיאים לא לימדו ולא השמיעו, ואין מקומם בסדר המשנה שהוא ללמד ולהשמיע.

ונראה עוד, דבאמת גם לענין שמיעה לא נאמרה שמיעה מיוחדת לנשיאים, ואין השמיעה אלא לישראל, אלא שבשמיעת ישראל קדמו שמיעת הנשיאים שבישראל, ושמיעת הנשיאים היא בכלל שמיעת ישראל.

"נובח הלך וילכוד את קנת ואת בנוחיה ויקרא לה נובח בשמו" (לב:מב). וכתב רש"י: "ויקרא לה נובח" - "לה" אינו מפיך ה"א. וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן, לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך היא רפה, שמשמעות מדרשו כמו 'לא'. ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה: "ויאמר לה בועז" (רות ג:יד), "לבנות לה בית" (זכרי' ה:יא) [ישגם שם תיבת "לה" אין לה מפיך ה"א].

הרי שלא רצה רש"י לקבל הסבר רבי משה הדרשן שלא נתקיים שם העיר. ועיין בשפתי חכמים בשם המנח"י דהטעם שנקרא "לה" רפה בלי מפיך ה"א מטעם אחר הוא, כדי לרמז שלא הכל קראו אותה בשם זה דאע"ג דנובח ואחרים קראו את העיר בשם 'נובח', אבל בניו לא קראו אותה נובח, כמו שכתב הרמב"ם (הל' ממרים פ"ו ה"א) והביאו הטור (יר"ד סי' ר"מ): הי' שם אביו כשם אחרים - ישנה את שם, כלומר, שם של אחרים. וא"כ בניו לא קראו את העיר בשם נובח, ולכן נקרא "לה" בלא מפיך ה"א, כדי לרמז שבניו לא קראו אותם בשם נובח.

ואפשר לומר דבאמת קראו בניו את שם העיר בשם נובח, אבל עשו בה שינוי שמרומז בטעם הקריאה של תיבת "לה", דהיינו מרכא כפולה, כיצד? בפ' תולדות עה"פ "ויבא לו יין וישת" (בראשית כו:כה) טעם קריאה על תיבת 'לו' הוא מרכא כפולה, ומסביר המשך חכמה: מרכא כפולה וכו'. ופשוט דהשונה כוסו בבת אחת, הרי זה גרגרן, שניים - דרך ארץ (פסחים פח:), לכן הפסיק [יעקב] והוא הביא לו

הי' מכבד את חבירו - משה לאהרן מפני שגדול ממנו בשנים, ואהרן למשה מפני שגדול ממנו בחכמה, עכ"ל.

בענין שתיית יין מכוס של הברלה במוצאי שבת חזון

הטור בהל' תשעה באב (או"ח סי' תקנ"א) מביא מהירושלמי בפ' מקום שנהגו (פסחים פ"ד ה"א): נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא [שלא לעשות השתי ולהטות] מגו דעייל אב [משנכנס אב] - מנהגא. ופירש רבינו ניסים [דתיבת "למשתי" היא] מלשון "או בשתי או בערב" (ויקרא יג:מח). וכיון שהשתי אסור, כל שכן תיקון בגדים חדשים. וראוי להחמיר בזה מראש חודש, דהיינו נמי בכלל מיעוט שמחה. [ועיין בב"י שכותב: ודע, דהתם בירושלמי יהיב טעמא למנהגא דלא למשתי מפני שבו פסקה אבן השתי, מהטעם: "כי השתות יהרסון" (תהלים יא:ג)]. ואית דגרסי: דלא למיכל בישראל ולמישתי חמרא ומזה נהגו במקומות שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בשבת זו, ויש מוסיפין מראש חודש עד [אחר] התענית.

[ועיין] בס' תורת המועדים - ד' תעניות ובין המצרים (עמ' ק"פ) שמעורר: ולכאורה, ממה שנקט הירושלמי נשים דוקא, ולא אנשים, משמע דהיינו לענין טוויית הבגדים, שמלאכת נשים היא, ואילו היתה כוונת הירושלמי לענין אכילת בשר ושתית יין, יקשה, למה נקט נשים דווקא. אלא שראיתי בשו"ת מהר"י מברונא (סי' ט) שתמה באמת על כך, למה לא נקט הירושלמי "הני אינשי", או "הני גבריי", וכתב, דשמא לשון הירושלמי כן הוא, ואשכחן לשון נשי על אנשים ולשון אינשי על נשים, עיי"ש.

בשלחן ערוך בהל' ת"ב (סי' תקנ"א סע' י) איתא: יש מי שאומר שהנהגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים [או שבוע שחל בו תשעה באב, או מר"ח אב, או מ"ז בתמוז] מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר וכו' ומותר לשתות יין הברלה וברכת המזון [פי' המ"ב: דבהאי גוונא לא קבלו עלייהו כמו שאר סעודת מצוה].

וכותב הרמ"א: ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהברלה (תשובות מהרי"ל סי' ק"ו), אלא נותנים לתינוק. ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו.

ופי' המ"ב (סי' ס"ח) ונוהגין להחמיר וכו' - כיון דאפשר למטעמי לתינוק.

שוב איתא במ"ב (סי' ע'): אלא נותנים לתינוק - שהגיע לתינוך וישתה רוב הכוס, ודוקא אם לא הגיע עדיין להתאבל על ירושלים.

ועיין בספר שערי נחמה (עמ' ס') שכותב: ו'תינוק' לענין זה, היינו ילד שהגיע לגיל חינוך ברכה, אבל עדיין לא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים. [והגיל לזה תלוי בפיקוחותו של הילד, ועל פי רוב מגיל שש בערך מגיע הילד לגיל של חינוך לברכה, ומגיל תשע מגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים] [ע"פ המ"ב סי' ע']. ודוקא בזה שהוא דבר מצוה נותנין לילד לשתות היין, אבל בלא מצוה, אף שאינו יודע להתאבל, אין לתת לו בשר ויין כשהוא בריא.

וכשמבדיל במוצאי שבת חזון ויש שם רק ילד מעל גיל תשע, י"א שעדיף שהילד ישתה את היין ממה שהאבא ישתה (כן הובא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל), כי ילד חייב באבילות החורבן רק מדין חינוך אבל אביו חייב בה מצד הדין, ועדיף שהמחוייב פחות ישתה את

ויילכוד את חוותיהם ויקרא אתהן חוות יאיר", ואילו כאן נאמר "ויקרא לה נבח בשמו". כאן נאמר 'בשמו', ואצל יאיר לא נאמר 'בשמו'. אלא מאחר שכלל בשם גם המלה 'חווה', הרי אין זה 'בשמו'.

גם בפ' דברים נאמר "יאיר בן מנשה לקח וכו' ויקרא אותם 'על שמו' את הבשן חוות יאיר" - 'על שמו' דייקא, שמובנו שקראה לזכרון על שמו, ולא 'בשמו', אשר משמעו שהוא ממש בשמו שלו. [מפי הגר"א אוזבנד, בעל המעשה. ומפי הגרש"ז ויטשיק רב בבאלטימור, שמענו, שכבר שמע כזאת בשם הגאון הרוגצ'ובער. אכן הכרעה זו ששתי שמות הם למעשה שם שלישי חדש, ולא שתי שמות לאדם אחד, מפורסמת היא גם בשם החזון איש].

"ואם יהי' היובל" (לו:ד). ברש"י איתא: מכאן הי' ר' יהודה אומר, עתיד היובל שיפסק.

בספר אמרי דעת מובא מהג"ר מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין: עה"פ "ואם תקריב מנחת ביכורים" (ויקרא ב:יד) פירש"י: האי 'אם' אינו רשות אלא חובה, כמו "ואם יהי' היובל". התורה מלמדת אותנו שלעולם לא יאמר האדם "לא אעבוד עבודה קשה לשוב אל ה' עכשיו בימי בחרותי, בזמן שעוד כחותי הילדותיים אתי, אלא לעת זקנה אשוב ואעבוד את ה'" - כי ברור הדבר כי אם יאמר כן ישאר כמו שהוא ולא ישוב לעולם, ומדרכו לא יזו אף לעת זקנתו, כמאמר חז"ל (שבת קנג). שוב יום אחד לפני מיתתך. (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה. ביכורים הם כמו הילדות והבחרות - עיקר שנות חיי האדם. יובל הוא לבסוף ימי הזקנה ועזיבת העולם, המסמלת תשות כח וחוסר חימום המצוה והעבודה, ההתלהבות לדבר שבקדושה.

וזוהי כוונת רש"י: "אם תקריב מנחת ביכורים", בימי הבחרות תקריב מנחתך - האי 'אם' אינו רשות אלא חובה, כמו "ואם יהי' היובל" בשעת הזקנה, שאז בטל הזמן ומחוייב להקריב המנחה אך אין לו כבר כח, א"כ מוטב שתקריב אותו בימי הילדות.

וזה שאמר רבי יהודה: עתיד יובל להיות נפסק - כי אם ישאיר האדם עיקר העבודה לעת זקנתו, אז יהי' היובל נפסק, כי לא יוכל לעשות אז מה שמוטל עליו להשלים.

"ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהם לנשים" (לו:יא). ופירש"י: כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, ונישאו כסדר תולדותן. ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו.

בספר צדה לדרך על פירש"י לבעל ס' באר שבע איתא בשם הרא"ם: ומה שאמרו (ב"ב כ). שקולות זו כזו, זהו כדתנא דבי ר' ישמעאל, ואינו רוצה לומר ששקולות בחכמה, דא"כ מאי 'לפי חכמתן' דקאמר דמשמע שאינן שוות בחכמה. אלא הכי קאמר, שהיו שקולות בכבוד, שהגדולה בשנים מכבדת הגדולה ממנה בחכמה, והגדולה בחכמה מכבדת את הגדולה ממנה בשנים.

וכיצא בזה גבי אהרן ומשה, שפעמים הקדים הכתוב את אהרן, דכתיב "הוא אהרן ומשה" (שמות ו:כו), ופעמים ההיפך "הוא משה ואהרן" (שם כז) - מלמד ששקולין הן (ב"ר פר' א' ט"ו, והביאו רש"י עה"ת שם). ואינו רוצה לומר ששקולין בחכמה אלא בכיבוד, שכל אחד

היין. ואחרים ס"ל כיון שסו"ס הילד כבר חייב בחינוך על אבילות החורבן, עדיף שהמבדיל ישתה בעצמו. וכן משמע מדברי המ"ב הנ"ל.

אכן, אם יש לו רק בת קטנה, לא יתן לה לשתות את יין ההבדלה כן ע"פ הקבלה לא נכון לאשה לשתות יין הבדלה רק ישתה בעצמו (בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

וסיים הרמ"א שם, שבמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות את יין ההבדלה, ע"כ. וה"ה אם יש לו ילד אלא שהוא מתחת לגיל שש, אין לתת לו לשתות את יין ההבדלה, אלא ישתה בעצמו. כי אם נותנים לילד קטן מדי לשתות את היין, לא יוצאים ידי חובה, וצריך להבדיל שנית. ולמעשה היות שאין גיל החינוך לענין זה ברור, אם נתן לילד כבן חמש, לא יבדיל שוב מספק [אלא שאם ניתן לשמוע הבדלה שנית כגון אצל שכן, יש לעשות כן]. אבל, אם נתן לילד בגיל שנתיים או שלש לשתות, ודאי שלא יצא ידי חובת ההבדלה, וצריך להבדיל שנית. [ובין הגילים האלו הדבר תלוי בפיקחות הילד וכו']. אבל ברכת הבשמים והנר, יצא בהם יד"ח בפעם הראשונה שבירך, ואין לו לברכס שוב.

אם לא ברור שהילד הגיע לגיל הראוי, ישתה המבדיל עצמו את היין, ולא יכניס את עצמו לספק ברכה לבטלה, ולספק אם יצא מצות ההבדלה. ומובא על מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל (שלמי מועד פרק צ') שמחמת הספיקות בהגדרת 'תינוק שהגיע לחינוך', נהג לשתות בעצמו את יין ההבדלה ולא לתת לתינוק, ע"ש. אבל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הבדיל במוצ"ש חזון על היין, וקטן שתה את הכוס.

ועיין בס' מעדני יום טוב (ח"ה עמ' תרכ"ד) שכתב: בגדר הגיל של קטן שיוודע להתאבל על ירושלים, כ' בא"א מבוטשאטש (סי' תקנ"א ס"י) דמייירי בקטן שאינו יודע שטעם איסור אכילת בשר ושתיית יין הוא משום שנתבטלו הקרבנות והנסכים עקב חורבן ביהמ"ק בעוה"ר, ולמעשה נחלקו הפוסקים אם הוא בגיל תשע (מקור חיים להחיות יאיר), או בגיל עשר (ארחות רבינו ח"ב עמ' קל"ה בשם מרן הקה"י זצ"ל). מרן הקה"י זצ"ל אמר (ע"ש) דנהגים ליתן היין לקטן עד גיל בר מצוה לשתות, ולכאורה סברתו היא כמש"כ בא"א מבוטשאטש הנ"ל (ד"ה אך המג"א) דבודאי עדיף טפי שהוא ישתה היין ממה שגדול ישתה. [אבל ע"ש באשל אברהם שהביא צד דאדרבה ככה"ג אין נפ"מ מי ישתה, הוא או בנו הקטן שהגיע לגיל להתאבל על ירושלים].

ושוב איתא בס' הנ"ל בנוגע לנתינת יין הבדלה לקטן שכבר יצא ידי חובתו: מי שאין לו קטן בביתו, עדיף שלא יבקש משכנו להשאיל לו בנו הקטן לשתות היין של הבדלה אם הקטן כבר י"ח הבדלה, משום דבשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' קנ"ד סק"ב) נסתפק באופן שהקטן י"ח ברכת בפה"ג מהמבדיל, ולא ישתה הכוס עד שהמבדיל יסיים ההבדלה, אפשר שמיעת כל ההבדלה נחשבת כהפסק בין ברכת הנהנין של בפה"ג לשתית היין, ועוד שמכניס את עצמו למצב שלא יוכל לענות אמן על ג' ברכות שהוא שומע [בורא מאורי האש ובורא מיני בשמים והבדלה].

עוד יש להעיר מש"כ באשל אברהם מבוטשאטש הנ"ל (סי' תקנ"א ד"ה ולפום רהיטא) דאין לחשוש דא"א לברך בפה"ג להוציא קטן שאינו מחוייב בהבדלה מצד שאין ערבות בברכת הנהנין, דהרי מבואר בשו"ע (סי' קס"ז ס"ט) דיכול לברך ברכת הנהנין עבור קטנים אע"פ שאינו אוכל עמהם כדי לחנכם במצוות, וסיים דאפילו אם הקטן יודע לברך בעצמו, מ"מ יכול להוציא.

אבל בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סי' קפ"ח סק"ב) הקשה עליו דבפשוט לא התירו לברך לקטן רק כשאינו יודע לברך בעצמו,

משא"כ בנד"ד שיוודע לברך בעצמו, דבכה"ג בודאי לא התירו לברך בשבילו כדי לחנכו. וכן העיד מרן הגר"ח"ק שליט"א דהחזו"א זצ"ל שהי' חולה סוכר (diabetic) ולא הי' יכול לשתות את היין, הי' רגיל כל השנה לחפש מי שעדיין לא יצא ידי חובת הבדלה כדי שיצא ידי חובת הבדלה ממנו (הובא בספר קרא עלי מועד פ"ה הערה ה'). עוד יש להוסיף דאינו מסתבר שחייבים לבקש משכנ' שישאיל לו אחד מבניו לפני שישמע הבדלה מאביו, כדי שיהי' לו מי שישתה היין של הבדלה.

בספר שערי נחמה איתא: ולפני ההבדלה צריך להסביר לילד את ההלכות הקשורות למצות ההבדלה ולשתיית היין. ובעיקר ללמדו להקשיב היטב לברכות המברך, ולענות אמן עליהן. ושאר גמר ההבדלה ישתה לכה"פ רוב הכוס (מ"ב שם סק"ע) בלי להפסיק בדיבור ובלו לברך על הכוס בעצמו, שהרי כבר יצא חובת הברכה במה ששמע ממי שהבדיל.

בספר קובץ הלכות פסקי רבי שמואל קמנצקי שליט"א - הל' בין המצרים (פ"ט הי"ח) איתא: לענין הבדלה במוצאי שבת [חזון] אין [צריך] לתת היין של הבדלה לתינוק. ונראה דעדיף לשתותו בעצמו, כדעת המחבר. ובהערה י"ח איתא: וברעת תורה (ד"ה ובמקום) הביא שהמהרי"ל (שו"ת סי' ט"ז) כתב שלא ראה רבותיו נוהרים מלשתות יין הבדלה, עיי"ש. וכן נהג התרומת הדשן (לקט יושר עמ' ק"ד ד"ה ובלילה).

וראיתי בשו"ת שלמת חיים (דפו"ח סי' שי"ז) שכתב דמי שלא הנהיג את עצמו ליתן לקטן, הנכון שינהג בזה כפסק המחבר, וטעמו דדעת הגאונים במי שקידש ולא טעם המקדש שלא יצא ידי חובתו, והובא לדינא (סי' רע"א סע' י"ד). וכתב הט"ז (שם סק"ח, וע' מ"ב שם ס"ק ע"ד) שהטעם בזה הוא משום דקידוש על היין יש סמך מה"ת עיי"ש. ולפ"ז, לדעת הרמב"ם שגם בהבדלה הוי כמו קידוש דדרשינן זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו, א"כ לשיטת הגאונים גם בהבדלה אם לא טעם המבדיל בעצמו לא יצא, ולכן עדיף שהמבדיל יטעם בעצמו, עכת"ד. [ומסגנון התשובה מבואר שמכריע לגמרי כדעת המחבר עיי"ש]. וכעיי"ז כתב הגרש"א (עיי' הליכ"ש פי"ד דבה"ל סק"ז), וכן נהג בעצמו לשתות היין של הבדלה אף כשהי' קטן לפניו. וראיתי (שמעתא דמשה, שמועות סי' תקנ"א סע' כ"ח ובהע' שם) שגם האג"מ הורה שנוהגים שהמבדיל שותה יין של הבדלה ואינו נותן לקטן.

האם יש עצה להבדיל על חמר מדינה? בס' שערי נחמה איתא: מצד הדין, ניתן גם להבדיל על חמר מדינה, וישתהו המבדיל ללא חשש [כי רק יין נאסר בימים אלו, משום ביטול הנסכים וכו'], אבל לא שאר משקים משכרים]. אך כל זה נוהג במקום שיש חמר מדינה ידוע ומקובל, כגון באותן מדינות בחו"ל שמרבים בהן בשתיית בירה, ניתן להבדיל על בירה, וכל כיוצא בזה. אמנם, בארץ ישראל לא ברור אם יש כיום חמר מדינה במשקה מסויים, כי כל אחד שותה לפי הרגלו, והיות שבאו יהודים לארץ ישראל מארבע כנפות הארץ, וכל אחד שותה לפי ארץ מוצאו, זה שותה בירה, והשני ארק, והשלישי וואדקא וכו', אין משקה המאחד את כולם.

ויש פוסקים המתירים להבדיל על משקים מסויימים, שלדעתם אף בארץ ישראל נחשבים חמר מדינה, וכגון מיץ הדסים טבעי, שהוא משקה מקובל בארץ ישראל, ויש המתירים במשקאות אחרים. מ"מ, עדיף שלא להסתמך על כך אף בתשעת הימים, אלא יבדיל על יין [או על מיץ ענבים], וישתהו בעצמו לצאת ידי חובת הבדלה לכל הדיעות [כי מניעת שתיית יין בימים אלו אינה אלא מנהג, ועדיף לשתות יין מלהבדיל על משקה שאינו ודאי חמר מדינה, שיש בזה חשש ברכה לבטלה]. ורק שעת הדחק כגון חולה שאסור לו לשתות יין או מיץ ענבים, ואין לו קטן שישתהו עבורו, אפשר לסמוך על המקילים, כל אחד כפי שיורו לו רבותיו.

בספר הלכות ומנהגי בין המצרים (עמ' ע"ט) איתא: יין של הבדלה מותר לשתות, ואם יש לפניו קטן שהגיע לחינוך שתיה, ולא לכלל שמבין אבילות החורבן, יתננו לקטן, והחזו"א נהג לטעום בעצמו בכל אופן קודם שנתן לקטן [ואם יש לו רק קטן גדול מזה, ראה במקורות]. ויש מבדילים על מיץ ענבים, אבל אין להבדיל על חמר מדינה מחמת כן.

ובהערה שם כתב: ולכו"ע מבואר, דא"צ מחמת כן להבדיל על חמר מדינה אלא על היין, ומ"מ כהיום שרבו המקדשים ומבדילים על מיץ ענבים שדינו כיון מגיתו [ועי' מג"א (סי' רע"ב) שאינו מצוה מן המובחר (וכן בסי' ת"ר בשם מנהגים, ועוד). מיהו כהיום רבים חביב עליהם טפי מיץ ענבים בדורות חלופים כשלנו] בודאי עדיף טפי, ואפשר דבכה"ג לכו"ע אף א"צ ליתנו לקטן, דאפשר שלא החמיר כן המהרי"ל אלא ביין גמור ולא ביין מגיתו שיש בו תרתי למעליותא, חדא דאינו משמח ומותר מדינא, ועוד שהוא יין של מצוה. ועוד מעלה, דבמאירי (שילהי תענית) כ' בשם הרבה גאונים דין מבושל מותר בערב ת"ב, וכ'

שם דאפי' העלה רתיחה אחת ע"ש. וא"כ מיץ ענבים מפוסטר יש בו מעלה זו.

כמה יין מותר לשתות בהבדלה? בספר מעדני יום טוב (עמ' תרכ"ה) איתא: אם המבדיל שותה היין בעצמו, מותר לכתחילה להבדיל על יין ואינו צריך להבדיל על מיץ ענבים. כמו כן יכול לשתות רביעית שלם (מין הקה"י זצ"ל בארחות רבינו ח"ב עמ' קל"ה) ואינו צריך למעט שתייתו ולשתות רוב רביעית ויוצא ידי חובת שתיית הכוס בשיעור מועט, דהרי שתייתו היא לשם מצוה, וכמו שאינו חייב לשתות חמר מדינה במקום יין, כמו כן שתיית רביעית שלם היא לשם מצוה, וממילא יכול לשתות כל הכוס. אמנם יש עוד סיבה שישתה כל הכוס כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה, אבל אי משום הא, יש עצה אחרת דהרי יכול לפטור חיוב ברכת 'על הגפן' אם יאכל כזית עוגה אחר כך ויכלול שניהם יחד בברכה אחת מעין שלש, אבל בכל זאת אינו חייב למעט בשתייתו. ומכל מקום לא יחלק מהכוס של ברכה לבניו שרגילים לטעום מהכוס משום חיוב מצוה, דלא התירו לשתות יין בתשעת הימים משום חיוב מצוה.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHIYOS MATOS-MAS'EI
© COPYRIGHT 2023
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

רוחמה ליבא בת רבקה לרפו"ש

צביה חיה בת לאה ברעניא לרפו"ש

“ויהרגו כל זכר, ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו'” (לא:ז,ח)
“And they [Bnei Yisroel] killed all of the males [of Midyan]. And the kings of Midyan, they killed on the other dead ...”

What is meant by “על חלליהם” - “on the other dead”?

Hagaon Reb Yehonoson Eibeschitz, Z'T'L', explains that in order to save their lives, the kings of Midyan hid among their dead countrymen and feigned being dead, hoping that Bnei Yisroel would pass them by. However, Bnei Yisroel found out about their plan and killed them “על חלליהם” - while they were lying on the bodies of their compatriots.

“עטרות ודיבון וגו'” (לב:ג)

“Ataros and Divon ...”

Chazal (Brachos 8) tell us that one should always complete the Parsha with the Tzibbur *Shnayim Mikra V'Echad Targum* - even a verse such as “Ataros and Divon” - for anyone who completes the Parsha with the Tzibbur merits long days and years.

Why is the reward for reviewing the Parsha *Shnayim Mikra V'Echad Targum* long life?

It is possible to explain the connection in the following manner: According to Rabbeinu Chananel, the reason for reviewing the Parsha is to acquaint oneself with the Parsha of the week. The Mogein Avrohom (285:12) implies that one must be familiar with the Parsha so that in the event that he is called up to the Torah, he will be able to read from it.

According to this we can understand that the reward for reviewing the Parsha and becoming familiar with it is long life, since Chazal tell us (Brachos 55a) that one of the things that can shorten a person's life is if he is offered to read from a Sefer Torah and refuses to do so [since the Torah referred to as “Your life and the length of your days”]. The implication is that if one is offered to read from a Sefer Torah and he accepts the offer, then he merits long life.

“ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים” (לו:יא)

“And Machla, Sirtza, Chagla, Milka, and No'a, the daughters of Tzlofchod, married their cousins.”

Rashi notes that they are listed here in the order of their ages, while in other places in the Chumash they are mentioned in the order of their wisdom.

Why aren't they mentioned in the other places in chronological order, and here, according to their wisdom?

Hagaon Rav Shlomo Zalman, Z'T'L', of Volozhin, answered in a humorous vein: Chazal tell us (Baba Basra 119) that not one of Tzlofchod's daughters was less than forty when she was married. Therefore, since in the other places in Chumash that they were mentioned, it was before they were married, and their age was understandably a delicate subject for them, the Torah lists them according to their wisdom. However, in our Parsha, since they are mentioned after they were married, the Torah listed them according to their ages, since a woman is not so sensitive about people finding out her age once she's married.

“ולחצי שבט מנשה וגו'” (לד:לג)

“And to half of the tribe of Menashe ...”

Why was the tribe of Menashe given a portion of land on the east side of the Jordan River [*Eiver Hayardein*]; only the tribes of Reuvein and Gad had requested their portion there?

The Midrash (Bereishis Rabba 84:19) explains that this was a punishment: Yoseif, the ancestor of the tribe of Menashe, caused the tribes to rend their garments. [He instructed that his goblet be placed in Binyomin's sack, and when it was located there, the tribes tore their clothes in anguish]. Therefore, the inheritance of his descendants - the tribe of Menashe - was “torn in half”, with one part on the east and the other portion on the west of the Jordan.

Of Yoseif's two sons - Efraim and Menashe - why was Menashe singled out to have his portion divided?

The answer, most likely, is, because, according to Chazal (see Targum Yonoson, Bereishis 44:1), Menashe

was the one who placed Yoseif's goblet into Binyomin's sack.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The Aruch Hashulchan, in Hilchos Gittin (Even Ho'ezer 126:16) writes that the fifth month of the Jewish calendar should be written as "Av" - not "Menachem Av", since the real name of the month is "Av". The fact that people write "Menachem Av" in letters and call it "Menachem Av" when reciting Birkas Hachodesh is merely done to express their wish that Klal Yisroel be comforted.

The Aruch Hashulchan continues that if one wrote just "Menachem" in a Get [or Kesuba], some held that it is valid *Bedi'avad*. The Aruch Hashulchan questions whether it would be valid for Ashkenazim.

However, if one wrote "Menachem Av", that would definitely be kosher, *Bedi'avad*.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) If one purchases used vessels from a Gentile, which should he do first: *Tevila* or *Hag'ala* [Kashering]?
- 2) Does the rule of whatever is forbidden because of *Mar'is Ayin* is forbidden to be done secretly, apply even to matters that are *Mi'de'rabbanon*?
- 3) When did the first air battle between humans take place?
- 4) Why did Yehoshua never ask Elazar to consult the *Urim V'tumim*?
- 5) Which *Posuk* in *Chumash* contains the names of nine places?
- 6) The name of the place where the *Mon* first fell is mentioned in this week's Parsha. What is the name of that place?
- 7) Which place mentioned in Parshas Mas'ei was named for roosters?
- 8) Which person had a *Yud* added to his name after having a prophecy?
- 9) How did Bnei Yisroel surround Midyan in accordance with "what Hashem had commanded Moshe"?
- 10) Were Bnos Tzlofchod forbidden to marry outside their tribe?
- 11) How many members of Bnei Yisroel went to war against Midyan?
- 12) Which person, mentioned in this week's Sidra, was careful to repeat a Halacha in the name of the one who originally said it?
- 13) From where did the sword that Pinchas used to kill Bilam come?
- 14) Where are the names of the place of Moshe's burial and the city of Balak mentioned in the same *Posuk*?
- 15) How was Aharon permitted to wear his *Bigdei Kehuna* when he ascended Hor Ha'har; isn't it forbidden for a Kohein to wear the *Bigdei Kehuna* when he is not performing the *Avoda*?

ANSWERS

- 1) If one buys a used vessel from a Gentile, he should Kasher it before immersing it in the Mikva (Yoreh Deah 121:2).
- 2) The Mogein Avrohom (301:56) quotes the Beis Yoseif who says that the prohibition of doing something that is forbidden because of *Mar'is Ayin* even if it is done secretly, applies only to matters that are *D'orayso*.
- 3) It very likely was when Pinchas killed Bilam at which time both were flying in the air (see Targum Yonoson 31:8; Yalkut Shimoni 785).
- 4) That was Elazar's punishment for issuing a Torah ruling concerning *Gi'ulei Midyan* in the presence of Moshe Rabbeinu (Eruvin 63a).
- 5) The *Posuk* that contains the names of nine places is: Bemidbar 32:3.
- 6) The *Mon* first fell in Alush (Shmos Rabba 25:5; Ba'al Haturim, Bamidbar 33:13).
- 7) The Targum Yonoson (33:35) translates *Etzyon Gover* as *Krach Tarnigola* - "the city of the rooster".
- 8) Eldad's name was changed to Elidad after having his prophecy (Ba'al Haturim 34:21).
- 9) They surrounded them on three sides (Targum Yonoson, Rambam, 31:7).
- 10) They were not forbidden, but it was suggested that they not do so. However, every other *Bas Yoreshes Nachala* was forbidden to do so (Baba Basra 120b).
- 11) According to various opinions in the Sifri and Midrash (Bemidbar Rabba 22:2), either 12,000 or 24,000 or 36,000.
- 12) Elazar Hakohein repeated the laws of *Hag'olas Keilim* in the name of Moshe Rabbeinu (Sifri, Parshas Matos, Pesikta 158). [Ed. Note: By doing so, he brought *הגעלה געולה* / *גאולה* to the world (Pirkei Avos 6:6)].
- 13) It came from the mound that Yaakov and Lovon had erected [*Gal'eid*] where they agreed not to cross the mound to harm one another (Midrash Hagadol, Parshas Balak; Peirush HaRosh in Hadar Zekeinim, Bemidbar 31:8; Tosafos Hashaleim, Parshas Vayeitzei in the name of Bereishis Zuta. Note that the Targum Yonason, Bemidbar 22:5 writes that Lovon and Bilam were the same person).
- 14) The Targum Yonason (32:38) explains that Nevo and Ba'al Me'on refer to the burial place of Moshe Rabbeinu and the city of Balak.
- 15) The Rokei'ach (33:38) indicates that the reason that the Kohanim were forbidden to wear their priestly habiliments when not performing the *Avoda* was to prevent them from wearing them when taking care of their bodily functions. However, in the Midbar, since the *Mon* was not digested in the normal manner, and the Kohanim did not have to take care of such physical needs, it was permissible to wear their *Bigdei Kehuna* even when they were not performing the *Avoda*.

The material for this issue has been reprinted from previous years